

ACC. N:R M. 16042: 1-10.

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Ketty Lönneberg, Malmö*
Härad: Berättare: *M. Hansson*
Söken: *Malmö stad* Berättarens yrke: *servitör*
Uppteckningsår: *1962* Född år *1884* i *Malmö*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Stadsstraditioner fr. Malmö s. 1-10.

Skriv endast på denna sida.

Staden sträckte sig till Magistratsbron, som låg där Värmlandsgatan nu ligger. På söder gränsade staden till Fosie på väster gränsade staden till Slottsparken förbi fängelset. Man började bygga vid Manhem vid sekelskiftet. Gamla Sofielund och Kirseberg tillhörde också staden. Inom ^{6-7 04-724}sträckte sig stan till hamnen. Vid Sandsjön låg en vattenmölla. Där järnvägen nu går gick man förr till Sandsjön och badade. Spårvägen gick ut till Strandpaviljongen. Där låg 2-öres badhuset och 15-öres Neptunbadhuset. Det var väl en 30.000 invånare i Malmö när jag var barn. Folk flyttade sedan in till Malmö från hela Skåne för här blev många industrier. Min far kom ihåg att det fanns tullbommar kring Malmö. Sjäarna tog in bönderna till handlarna i stan och visade dem väg dit. När jag var ung fanns det bibliotek i restaurang Tunnelns hus. Baltiska utställningen var 1914. På slutet av 1800-talet var där ett fint nöjesställe vid Kungsparken som hette Davidshall och det flyttade senare till Kasinogatan. Det fanns ett hospital på väster i stan. Där fanns också ett korsvirkeshus för fattiga gubbar. De gick klockan 5 om morgnarna och plockade gräs mellan gatstenarna eller sopade gatorna

Holmehus låg där Rönneholmspassagen nu ligger. Jag tror att det var ett hus som direktör Kockum byggt.

Jag började på Strandpaviljongen och jag arbetade också på Kungsparken när det blev ombyggt. Själva Margaretaparken tillkom efter utställningen 1914. När jag var skolpojke brukade jag och mina kamrater gå till Pildammarna och isa till apoteken och restaurangerna. Det fanns en brunn framför rådhuset. Kockums var ett stort varv redan i min ungdom, de byggde mycket stora båtar där. Vid Fridhem växte villor upp på 1900-talets början. Det var fina villor. Kända värdshus i Malmö var Stadt Hamburg, som låg i närheten av gamla teatern, Monbijou, Kramer och Savoy. I Möllevången drack man brunn morgnar och kvällar. Det fanns en saluhall vid Drottningtorget. Det fanns husarer i Malmö förr. Det ^{var} kronprinsens husarer. Ute vid Rönneholm låg Konditoriträdgården, där var uteservering. På Södra Förstadsgatan låg ett tivoli men det fanns inga biografer. Polishuset låg ute vid

Värnhemstorget och där låg en mölla också. Den flyttades sedan till Kirseberg.

Limhamn och Skrävlinge inkorporerades med Malmö och därigenom blev stan större.

Några äldre gårdar eller något annat om Malmö än vad jag berättat kommer jag inte ihåg.

Årseldar förekom inte i Malmö. Numera tänds ju förstås eldar i Pildammsparken på Valborgsmässoafton men det har inte varit så länge.

Källdrickning har aldrig förekommit i Malmö men de drack ju förstås brunn på Möllevången.

Risning kände herr H. inte till.

Påskris hade man förr i tiden också men de var utan fjädrar. I mitt barndomshem hade vi gröna kvistar inne till påsk. Äta eller dricka märke i benen kände herr H. inte till.

Kransgillan det känner jag inte till om det har förekommit

Majsjungning, pingst, midsommarbrud och lövgubbar hade herr H. aldrig hört talas om.

Gökotta har nog aldrig firats här i stan. I varje fall vet jag ingenting om det.

Vid Mikaeli lämnade alla sin plats på landet. De kom hit in till stan på marknad då för vid Mikaeli var det marknad på Gustav Adolfs torg men här inne i stan var det inga som var lediga eller bytte platser vid Mikaeli.

Alla helgons dag firades bara i kyrkan. Mårten firades i hemmen med att äta gås. Det gjorde alla som hade råd. Hemma i mitt hem har vi ätit gås så länge jag kan minnas.

På Oskarsdagen var det oskarsbal på rådhuset. Det var fint folk från hela staden, som gick på den balen liksom på nyårsbalen, fast numera finns bara nyårsbalen kvar oskarsbalen har de inte mer.

Till Advent hade man varken stjärnor eller ljus när jag var barn. Det är ett affärspåhitt som har kommit de sista 20 - 30 åren.

Den 6 november ^{Firades} förr med flaggning och tal och sång på Stortorget och sedan åt man flott på restaurangerna i stan som alla hade flaggor på borden.

Den 30 november vet jag ingenting om.

Lucia är ett helt nytt påhitt. Tidningen Arbetet väljer Lucia men det har bara varit i 15 - 20 år. När jag var ung firade man inte alls Lucia här i Malmö. Både Lucia och lussekattor och allt det där det har nog kommit uppeifrån landet. Numera vet jag ju att Lucia firas både på sjukhuset och i skolorna. Det är en rätt vacker sed men gammal är den inte.

Om Tomasmässan visste herr M. ingenting.

Till jul hölls det julmarknad på Gustav Adolfs torg. Där sålde de alla slags varor både träartiklar och prydnadssaker.

Alla affärer julskyltade. Det gjorde de extra festligt förr i tiden. Alla fruktaffärer skyltade med frukt från Södern, det var ovanligt förr. Sådant fanns bara till jul. I en pappersaffär hade de en gång satt upp en stor ängel i papper och målad i blått och rött och guld. De hade mycket fina skyltningar förr i tiden. De gjorde sig alltid sådant besvär.

Till jul gjorde alltid korv hemma. Far köpte kött från landet och mor gjorde korv och saltade ner fläsk. Ljusstöpning kommer jag också ihåg. Det skulle vara hemmastöpta ljus bordet julafton. Julkrubbor och julbockar hade vi aldrig där hemma. Det är ju sådant de kan köpa i tobaksaffären nu för tiden. Det kanske fanns förr också men i mitt hem hade vi det inte.

Julgranen köpte min far Gustav Adolfs torg och jag var alltid med om att bära hem den. Den skulle vara prydd med ljus och äpplen och små flätade korgar. Det var fest när den tändes på julafton. Gran på torgen är mycket ny sed bara 10 - 15 år skulle jag tro.

Fågelkärve satte de nog mest ut på landet. Inne i själva staden förekom det aldrig men i villorna tror jag visst att de satte upp kärvar.

Julbord kände herr H. inte till.

Det är möjligt att det förekom privat välgörenhet men jag vet att kyrkan i varje fall delade ut julpaket med kläder och mat åt fattiga några dagar före jul. Det var diakonissorna

som gjorde det. Till jul åt vi hemma korv, fläsk, skinka risgröt, lutfisk och kaffe och klenor. Släkten var hemma hos var familj på julafton och vi dansade kring granen och sjöng jul-sånger och efter maten delades julklapparna ut. Jag minns inte om någon var utklädd till tomté just när jag var barn men när jag blev äldre brukade klapparna ligga under granen och så tog man var och en sin. Det var mest praktiska saker som man gav bort och fick på den tiden. Det var kläder, strumpor, halsdukar och annat sådant.

Gillén och baler hade aldrig vi. Det var på landet där det fanns stora gårdar. Vi bodde 7 personer i två rum. Släkten kom ju hem till oss julafton men vi var inte så många.

Om staffans ~~Spj~~ingning hade herr H. inte hört talas.

Gravarna pryddes alltid med en krans av gran med vita blommor ^{till jul}.

Till nyår gick man i kyrkan och sedan var det mat hemma det var julmaten som var över och sedan satt de gamla och pratade och de yngre lekte och dansade kring granen. Ibland var hela vår familj bortbjudna till släktingar. Om man stöpte bly fick man fram underliga figurer och ur dem kunde man säga vad som skulle hända på det nya året. Klockan reste sig alla och sade gott nytt år. Nyårsbal var det varje år på rådhuset. Dit gick societeten bara. Nyårsvisiter, jovisst det var när folk kom upp för att önska ett gott nytt år. Att bäta ut julen be-

tyder att ingen skall gå från ett ställe utan att ha fått något att äta eller dricka. Jag vet inte om det gjordes så i mitt hem, det kommer jag inte ihåg. Trettondagen firades inte alls enligt herr H. På tjugondag Knut blåstes julen ut från rådhusets burspråk vid Stortorget. Då var där liv och fullt med folk. På tjugondag slängdes granen ut och det var julgransplundring för de yngre. Allt gammalt mög som suttit i granen hela helgen åt barnen upp då. De gamla kom på kaffe och var också med. Jag brukade gå på julgransplundring hos grannens. Knut kör julen ut, heter det. Efter tjugondag Knut var julen slut och då tog de bort julskyltningen från affärsförestren.

Om Kyndelsmässan sade man: "Vid Kyndelsmässeknuda då skall vintern luda." Något annat vet jag inte om den dagen.

Vårfrudagen firades aldrig i Malmö. Vårflor serverades på restaurangerna på vårfrudagen sedan 1930-talet tror jag. Det är inte så gammalt.

Om tranans roll i vårfrudagsfirandet visste herr H. ingenting.

Till fastan bakade mor fastlagsbullar själv. De äts med varm mjölk och mandelflarn på fettisdagen. Men ingen var ledig

den dagen. Det där med vispgräddor på bullarna är sent, tidigare var det vanliga bullar med mjölk bara. Jag kommer inte ihåg om det var skdlov vid fastan. Däremot påsklov hade vi ju. Jag slutade skolan 1896. Maskeräder var mycket vanligt förr under fastan. Det firades mycket på alla restauranger. Folk kom utklädda dit och lokalen var prydd med girlanger och pappersblommor och alla hade masker för ansiktet. De skulle ta av masken vid midnatt. En sådan maskerad höll på hela natten med dans och musik.

Påskdagarna hette blåmåndag, vittisdag, askonsdag, skärtorsdag, långfredag, skittalördag och renasöndag. Hela påsken åt man mycket ägg men mest förstås på påskafton. Äggen var färgade lökskal och kaffesump så att de var alldeles marmorerade. Och så bands små gröna kvistar eller blad på dem. De blev så fina så. Någon annan speciell påskmat åt man inte, men på senare tid har folk börjat äta höna och kyckling. Knacka ägg eller tulla med ägg gör de nere i Simrishamn vet jag men här i stan har jag aldrig varit med om det.

Påskkort köptes i affärerna. Vi ritade inga själv.

Under långfredagen skulle man hålla sig i stillhet ja. Det var en stor kyrklig helgdag.

Påskkäringar som reste till Blåkulla talade folk om på skämt men det fanns barn som klädde ut sig till påskkäringar

i sin mors kjolar och förkläde och målade sig med sotad kork i hela ansiktet och lånade en kvast och rida på. Men det var bara de mindre barnen och sådant görs ju bara på skämt. Ingen trodde på häxor och talade om sådant på allvar.

På påskefton gick vi tidigt ut i Erlaks park vid Lunda-
vägen och drack kaffe om det var vackert väder. På kvällen åt
man då ägg och annat också.

På Valborgsmässafton ryckte soldaterna in och då kom de
från hela landet tror jag och fulla var de. De var klädda i
skärmamössor allesammans. Nu tänder de ju eldar valborgsmässo-
afton men sådant gjordes inte förr. Men på valborgsmässoafton
serverades alltid vårprimörer på restaurangerna - kyckling,
lax och spenat. Karnevaler och musik förekom inte vid val-
borg enligt herr H. mer än att det var musik på uteservering-
arna. De brukade öppna den dagen.

Första maj var demonstrationsdag. Tåget gick från Rör-
sjön först senare från Gustav Adolfs torg och de gick till
Folkets Park. De hade musik i spetsen och fanor och plakat.
På annat sätt firades inte första maj i Malmö. Jag minns hur
hela tåget brukade gå förbi Folkets Hus på Spångatan och ge-
nom hela Bergsgatan där var en allé då.

Kristi himmelfärdsdag firades inte mer än att det var
helgdag och somliga gick i kyrkan.

I Malmö förekom inte lövmarknad men det vet jag finns i

Karlskrona. Men i Malmö brukade man också ta in gröna kvistar och sätta i vasen inne till pingst. Min mor brukade göra det men jag vet var hon fick dem ifrån. På pingsafton reste alla malmöbor ut till Bokskogen och Bökeberg i häst och vagn och de hade mat och dryck med sig. Där satte de sig ner i det gröna och dukade upp och åt och sedan promenerade de i skogen och så på det nyutsprungna gröna.

Om trefaldighet visste herr H. ingenting.

Till midsommar var det majstång på varenda gård. De unga var ute och tog blommor och grönt från ängarna i stans utkanter. Det var dans hela natten kring majstången till dragspel och harmonika. Man skulle vara uppe hela natten och roa sig, det var alla. En hel vecka var dans varenda kväll efter midsommarafton. På midsommardagen var det dans men många vet jag som åkte ut till Bokskogen eller till havet då.

Ett barn döptes oftast hemma. Det hade en vit klänning som man fick låna i kyrkan eller som alla andra barn i slakten hade haft före. Till dopet inbjöds bara släktingar. De bjöds på middag efter dopakten. Två faddrar skulle där vara. En manlig och en kvinnlig. De kallades för gudfar och gudmor. Om de hade råd gav de barnet efter dopet en gåva pengar eller ett smycke. På konfirmationen skulle faddrarna också ge barnet en present och om föräldrarna gick bort skulle de ta sig an barnet. Föräldrarna fick ingenting men faddergåvan hade de hand om tills barnet blev

ACC. N:R M. 16042:10,

stort. Barnet skulle döpas allra senast 3 månader efter födel-
sen och genom dopet togs ju barnet upp i den kristna försam-
lingen. På landet betraktade man ibland barnet som hedning in-
nan det var döpt och det gjorde nog folk här stan också men in-
te hemma i min familj. När ett barn var klent fick det nöddop
det skulle prästen utföra helst om han kunde komma.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND